

Nr 228.

Godkänd av första kammaren den 13 maj 1930.
Godkänd av andra kammaren den 13 maj 1930.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 271, gjorda framställning angående anslag till bestridande av med ortnamnsundersökningarna i riket förenade kostnader jämte tre i ämnet väckta motioner.

(Sammansatt stats- och bankoutskotts utlåtande nr 1.)

Till Konungen.

I den till riksdagen den 3 januari 1930 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1930/1931 har Eders Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 271 av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag) föreslagit riksdagen att, bland annat, till bestridande av med ortnamnsundersökningarna i riket förenade kostnader för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra anslag av 19,560 kronor att utgå i enlighet med vad departementschefen i statsrådsprotokollet angivit och med den närmare fördelning och enligt de villkor, Eders Kungl. Maj:t må finna gott föreskriva.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft

dels två inom riksdagen väckta, likalydande motioner (I: 194 och II: 216), i vilka motioner hemställts, att riksdagen, med avslag å punkt 271 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen i vad den rör organiserandet av ortnamnsundersökningen, måtte besluta att

dels uttala, att ledningen av undersökningarna av svenska ortnamn organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionerna förordats;

dels medgiva inrättandet åt professor Gustav Fredrik Jöran Sahlgren av

en personlig professur i nordisk ortnamnsforskning vid Uppsala universitet, med rätt att åtnjuta avlöning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 6 juni 1925, nr 211, angående villkor och bestämmelser beträffande avlöningsförhållanden för professorer m. fl. vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet samt med uppdrag för Sahlgren att leda ortnamnsundersökningar och förestå ortnamnsarkivet samt vara ledamot av ortnamnskommittén och sekreterare för ortnamnsärenden,

dels ock en inom riksdagen väckt motion, (I:195), vari hemställts, att riksdagen måtte under åttonde huvudtiteln till bestridande av med ortnamnsundersökningarna i riket förenade kostnader för budgetåret 1930/1931 bevilja ett extra anslag av 6,500 kronor.

Av flera skäl, för vilka närmare redogjorts i riksdagens skrivelse den 1 juni 1929, nr 279, fann sig 1929 års riksdag icke kunna bifalla det förslag till organisation av undersökningarna av svenska landsmål, ortnamn och folkminnen, som då av Eders Kungl. Maj:t framlagts för riksdagen. I sin nämnda skrivelse hemställde emellertid riksdagen, att Eders Kungl. Maj:t måtte låta verkställa förnyad utredning angående organisationen av ifrågasvarande undersökningar, ävensom att på denna utredning grundat förslag om möjligt måtte föreläggas 1930 års riksdag.

I fråga om folkminnesforskningen har departementschefen på i statsrådsprotokollet anförda skäl ansett, att med vidtagandet av åtgärder härutinnan borde tills vidare anstå. Beträffande ortnamns- och folkmålsundersökningarna föreligger däremot nu till riksdagens prövning ett nytt förslag, och har riksdagen i detta sammanhang haft att behandla detta förslag i vad detsamma avser ortnamnsundersökningarna.

Riksdagen finner sig helt kunna ansluta sig till den redan av 1929 års riksdag uttalade uppfattningen, att ett utforskande av den gamla svenska, i traditionen ännu fortlevande allmogekulturen i dess olika yttringar är en nationell angelägenhet av betydande mått. 1929 års riksdag uttalade vidare, att riksdagen vore medveten om att det i här förevarande fråga kunde anses föreligga fara i dröjsmål och att det vore hög tid, att åtgärder vidtoges för att stödja de pågående insamlingsarbetena och giva åt desamma en systematisk och målmedveten ledning. Jämväl till detta uttalande ansluter riksdagen sig, och med hänsyn härtill finner riksdagen det tillfredsställande, att åtgärder nu föreslagits för att, i viss utsträckning, möjliggöra ett förverkligande av de sålunda framställda önskemålen.

Vad till en början beträffar ledningen av ortnamnsundersökningarna har denna hittills utövats av ortnamnskommittén, vilken tillika för närvarande har sig ålagda uppgifter som administrativt organ för namnregleringsärenden. Härutinnan har departementschefen icke ansett någon ändring vara behöfvig. Däremot har föreslagits, att kostnaderna för denna kommitté, vilka hittills bestritts från det under åttonde huvudtiteln uppförda anslaget

till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, framdeles skulle bestri-
das med ett särskilt å riksstaten upptaget anslag, beräknat till 2,500 kronor.
I samband härmed skulle ortnamnskommitténs benämning ändras till ort-
namnskommissionen eller ortnamnsnämnden. Emot vad sålunda föreslagits
har riksdagen icke funnit något att erinra.

I fråga om ledningen av ortnamnsforskningen innebar Eders Kungl. Maj:ts
för 1929 års riksdag framlagda förslag, att en personlig tjänst i lönegraden
B 30 skulle inrättas å allmänna indragningsstaten åt dåvarande docenten,
numera professorn i nordiska språk vid universitetet i Lund J. Sahlgren.
Av skäl, som närmare angåvos i riksdagens skrivelse den 1 juni 1929, nr 279,
fann riksdagen sig ej kunna biträda Eders Kungl. Maj:ts förslag härom. Från
ortnamnskommittén föreligger nu en av de akademiska myndigheterna för-
ordad framställning om inrättandet av en personlig professur i ortnamns-
forskning åt Sahlgren. Departementschefen har — under uttalande av det
önskvärda i att man för här ifrågavarande forskningsarbete hade kunnat
få bibehålla en vetenskapsman av Sahlgrens framstående och av alla sak-
kunniga betygade skicklighet — emellertid icke ansett sig kunna biträda
denna framställning. Departementschefen har i stället förordat, att å extra
stat — med avlöning i lönegraden B 28 samt med tillämpning av 33 § i
kungörelsen den 26 juni 1925, nr 356, med avlöningsbestämmelser för icke-
ordinarie befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, till-
hörande den civila statsförvaltningen — skulle uppföras en befattning som
ledare av ortnamnsundersökningarna, ledamot och sekreterare i ortnamns-
kommittén och föreståndare för ortnamnsarkivet. I motionerna I:194 och
II:216 har upptagits ortnamnskommitténs ovanberörda förslag, att en per-
sonlig professur skulle inrättas för Sahlgren.

Mot motionärernas förslag kan anföras, att det endast sällan förekommit,
att en personlig professur inrättats på grundvalen av ett motionsvis fram-
ställt förslag. I här föreliggande fall synas emellertid enligt riksdagens upp-
fattning sådana särskilda omständigheter föreligga, som göra ett undantag
från en annars gällande regel befogat.

I fråga om professor Sahlgrens skicklighet för den föreslagna professuren
råder ingen som helst meningsskiljaktighet, liksom icke heller därom, att
han är den för ledningen av undersökningarna mest kompetente ortnamns-
forskaren i landet. Både dessa undersökningar och den vetenskapliga forsk-
ningen synas sålunda bäst främjas genom motionärernas förslag. Sahlgren
har visserligen såsom professor i nordiska språk vid Lunds universitet möj-
lighet att ägna någon del av sin tid åt ortnamnsforskningen. Men i likhet
med motionärerna finner riksdagen det uppenbart, att Sahlgren, på grund av
arten av sin begåvning och inriktningen av sitt vetenskapliga arbete, kom-
mer att göra den svenska vetenskapen större tjänster såsom professor i ort-
namnsforskning och ledare av ortnamnsundersökningarna. Denna rent prak-
tiska synpunkt på den föreliggande frågan har varit för riksdagen i främsta

rummet avgörande. De praktiska fördelarna av anordningen med Sahlgren såsom ledare av undersökningsarbetet belysas även därav, att med denna anordning bortfaller ett anslag på 4,000 kronor för särskilda vetenskapliga undersökningar. Dessa undersökningar komma att ingå som en del av det Sahlgren åliggande arbetet. Med avseende på den för ortnamnsundersökningarna erforderliga tidrymden vill riksdagen framhålla, att, enligt vad humanistiska sektionen vid universitetet i Uppsala anfört, det med visshet torde kunna förutses, att även sedan själva insamlingsarbetet blivit väsentligen avslutat, en vidlyftig och betydelsefull bearbetning av det insamlade materialet återstår och att den eventuelle professorn därav kommer att för sin återstående tjänstetid få full sysselsättning. Med hänsyn härtill synas inga olägenheter vara att befara därav, att man giver den blivande innehavaren av befattningen ordinarie anställning.

Vad slutligen beträffar frågans ekonomiska sida medför ett bifall till motionärernas förslag någon besparing för statsverket. Därest Sahlgren förvärfvas för här ifrågavarande arbete, skulle, såsom nämnts, det av Eders Kungl. Maj:t äskade anslaget å 4,000 kronor till vetenskapliga arbeten ej bliva erforderligt. Däremot skulle, i överensstämmelse med vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit, under åttonde huvudtiteln upptagas dels ett belopp å 2,500 kronor till kostnader för ortnamnsnämndens handläggning av namnregleringsärenden och dels ett belopp å 4,000 kronor till expenser m. m., vilka båda belopp lämpligen synas bära sammanföras till ett anslag. Den sammanlagda kostnaden vid ett bifall till motionärernas förslag bliver sålunda 18,500 kronor mot 19,560 kronor enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag.

I anslutning till vad sålunda anförts har riksdagen ansett sig bära bifalla det i motionerna framlagda förslaget i vad detsamma skiljer sig från Eders Kungl. Maj:ts förslag. I övrigt har Eders Kungl. Maj:ts förslag icke givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till ovan nämnda motioner (I: 194 och 195 samt II: 216),

I. medgivit, att ledningen av undersökningarna av svenska ortnamn må organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med vad i Eders Kungl. Maj:ts förslag och ovannämnda motioner förordats;

II. *dels* medgivit, att för professorn i nordiska språk vid universitetet i Lund, filosofie doktorn Gustav Fredrik Jöran Sahlgren må vid universitetet i Uppsala från och med den 1 juli 1930 inrättas en personlig professur i nordisk ortnamnsforskning, med uppdrag för Sahlgren att leda ortnamnsundersökningar och förestå ortnamnsarkivet samt vara ledamot av ortnamnsnämnden och sekreterare för ortnamnsärenden ävensom med de åligganden i övrigt för Sahlgren, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmas,

dels föreskrivit, att Sahlgren skall vara skyldig såväl att i tillämpliga delar underkasta sig de för universitetsprofessurer i allmänhet för åtnju-

tande av nu gällande avlöningsförmåner stadgade villkoren och bestämmelserna som ock att vid den ålder, då annan universitetsprofessor är skyldig avgå från sin tjänst, mot åtnjutande av pension, beräknad efter samma grunder, som stadgats beträffande övriga universitetsprofessorer, frånträda sin ifrågavarande professur,

dels ock bestämt, att Sahlgren skall såsom innehavare av den föreslagna professuren från allmänna indragningsstaten åtnjuta en avlöning av 12,000 kronor, därav 8,000 kronor lön och 4,000 kronor tjänstgöringspenningar, jämte efter fem års tjänstgöring ett ålderstillägg å lönen å 1,000 kronor, ävensom varda i pensionshänseende likställd med ordinarie universitetsprofessor och följaktligen vara underkastad bestämmelserna i 1907 års lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension;

III. till bestridande av med ortnamnsundersökningarna i riket förenade kostnader för budgetåret 1930/1931 anvisat ett extra anslag av 6,500 kronor att utgå i enlighet med vad i det föregående angivits och med den närmare fördelning och enligt de villkor, Eders Kungl. Maj:t må finna gott föreskriva.

Stockholm den 13 maj 1930.

Med undersåtlig vördnad.
